

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium VII. Quid sit Usura.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

DUBIUM VII.

Quid sit Usura.

45 ³³ Resp. Est lucrum immediatè proveniens ex
³³ mutuo, ita ut mutuans supra sortem, id est, sum-
³³ mam capitale, lucretur aliquid, quod sit pecu-
³³ niâ æstimabile; ita ut lucrum tale præcisè in-
³³ tendatur ratione mutui: Quod planè iniquum
³³ est, & grave peccatum contra jus humanum &
³³ divinum; cum mutuans acquirat lucrum ex re
³³ jam non amplius sua; quia res mutuata jam
³³ transit in dominium mutuatarii, ut patet ex de-
³³ finitione. Et regula generalis: *Omne pactum, re-*
³³ *gravamen, sive onus additum mutuo, præter id, quod*
³³ *ei proprium & intrinsecum est, reddit contractum u-*
³³ *surarium, Bon. to. 2. de contr. d. 3. q. 3. p. 2. C. Lu-*
³³ *go, disp. 25. sect. 2. &c. Unde resol.*

³³ I. Peccat graviter ex genere suo exercens ta-
³³ lem usuram, etsi sit mentalis tantùm, absque
³³ externo pacto. Dicitur enim usura mentalis,
³³ cum quis intentionem habet recipiendi aliquid
³³ ex mutuo ultra sortem, æt si exterius pacto id
³³ non exprimat: sicut realis seu exterior usura di-
³³ citur, cum quis intentionem illam per pactum
³³ aliquod exprimit, quod aliquando tantùm im-
³³ plicitè fit in aliquo contractu, & vocatur usura
³³ palliata; cum videlicet contrahentes præten-
³³ dunt alium contractum emptionis, locationis,
³³ &c. in quo tamen revera usurarium quid inter-
³³ venit. Vide exempla apud *Tol. l. 5. c. 31.*

³³ II. Non est usura, si mutuans nihil intendat
³³ ut pretium, sed tantùm speret aliquid ex grati-
³³ tudine, & eâ intentione illi aliquid donetur,
³³ licet

licet illud ut finem principalem intendat. *Mol.*²⁰
*to. 2. d. 305. n. 6. Lugo, s. 4.*²⁰

III. Quod si tamen intelligeret sibi aliquid²⁰
 donatum non gratis, ut putabat, sed ut debitum²⁰
 ratione mutui, teneretur restituere, quantum²⁰
 inde ditior evasisset, ut habet *Sa, V. Usura. Lugo*²⁰
*n. 32.*²⁰

IV. Nec est usura dare mutuum alterius ami-²⁰
 citiae captandae causâ, atque ulterius inde spera-²⁰
 re officium; quia amicitia non aestimatur pre-²⁰
 tio, *Lugo n. 29.*²⁰

V. Pactum tamen de obtinendo à mutuata-²⁰
 rio (vel ejus operâ) officio aliquo, illicitum est,²⁰
 & usurarium, ita commun. *Mol. d. 310. Less. Sal.*²⁰
*Lugo n. 41. contra Nav. et si Salas de usur. d. 9. n. 4.*²⁰
 eum excuset, qui mutuat aliquid cum pacto, ut²⁰
 statim præstetur aliquod beneficium ex grati-²⁰
 tudine, v. *Trul. to. 2. l. 7. c. 19. d. 7.*²⁰

VI. Pactum, ut à mutuataro conferatur be-²⁰
 neficium Ecclesiasticum, est usura, (& simonia)²⁰
 quia cogitur is subire novum onus.²⁰

VII. Non est usura, cum quis non potens sua²⁰
 recuperare, mutuat, ut sibi reddantur sua, vel ne²⁰
 sibi iniquè noceatur: quia hæc jure jam antè de-²⁰
 bentur; & sic non facit lucrum, nec imponit no-²⁰
 vam obligationem. *Bon. q. 1. p. 3. n. 15. ex Azor,*²⁰
*Regin. &c.*²⁰

VIII. Nec est usura exigere aliquid ratione²⁰
 periculi recuperationis, difficultatum vel ex-²⁰
 pensarum, quæ erunt vel metuuntur in recu-²⁰
 peranda sorte: quia pretio aestimari potest,²⁰
 quod quis se in tale periculum & difficultatem²⁰
 conjiciat, *Kon. d. 3. p. 5.* Necesse tamen esse, ut²⁰
 periculum istud, &c. deducatur in pactum ex-²⁰

"pressè vel tacitè, docet Laym. l. 3. t. 4. c. 16. n. 1.
 "ex Medin. Tol. Mol. Less. l. 2. c. 20. d. 13. &c. Idem
 "dicit Lugo n. 80. Et sic liciti sunt Montes pieta-
 "tis, ut vocant, hoc est, thesauri quidam, qui in
 "refugium pauperum à Repub. vel Principe re-
 "ponuntur, ut inde pauperibus gratis mutuetur,
 "ita tamen, ut parum retribuunt pro expensis,
 "quæ fiunt in ministros, & conservatione tali-
 "um Montium. Vid. Tol. l. 5. c. 38. Bon. l. c. p. 12.
 "Less. d. 23.

" IX. Nec est usura, si timens difficultatem aut
 "fraudem mutuarii in reddendo tempore
 "constituto, paciscaris, ut si tunc non solvat, ali-
 "quid det præter capitale loco pœnæ: quæ pœna
 "licitè exigetur, dummodo non fiat aliâ intentio-
 "ne, quàm ut mutuarius sic quasi constringatur,
 "ne suâ culpâ fallat. Unde si mutuarius absque
 "sua culpa non possit solvere, non licebit pœ-
 "nam exigere, ut habet Tol. cap. 32. n. 1. qui ait,
 "manifestum esse argumentum pravæ intentio-
 "nis, si optes non solvi tibi præfixo tempore, ut
 "pœnam recipias: ac simpliciter usuram fore, si
 "certò sciens alterum non valiturum solvere,
 "adhuc tali pœnâ oneres. V. Bon. p. 7. Mol. t. 2.
 "d. 317. Less. d. 15.

" X. Nec est usura, pacisci & accipere aliquid
 "ratione damni emergentis, (siquidem mutuunt
 "verè illius causa fit) aut lucri cessantis, vel cessa-
 "turi, dummodo de hoc præmoneatur mutua-
 "rius; ut si volebas domum reficere, aut poteras
 "nunc comòdo tempore emere triticum, privando
 "autem te tuâ pecuniâ in dando mutuo, corrumpit
 "domus, & postea cariùs emes triticum: item
 "non poteris lucrari cum tua pecunia, quod po-
 "terás

teras & volebas negociando, ita ut mutuatio sit
 verè causa lucri cessantis. Ubi notat *Tol. n. 3. sup.*
 ponendum in hoc titulo lucri cessantis, 1. Quòd
 verè volueris cum ea pecunia negociari, & non
 habeas aliam. 2. Quòd malis negociando aliter ve-
 lucrari, quàm sic mutuando, ita ut mutues tan-
 tùm in gratiam mutuatarii, 3. Ut minùs exigas
 quàm lucrari poteras, & deductis expensis, quia
 lucrum cessans non est actu, sed in potentia &
 variis adhuc eventibus obnoxium. Unde ad ar-
 bitrium viri prudentis, pro majore vel minore
 ejus certitudine, æstimare id poteris & sic cum
 mutuatario de eo pacisci. *S. Thom. a. 1. ad 2. Mol. d. 3 14. Salas dub. 18. &c. Lugo d. 25. f. 6. Bon. p. 4.*
 Hinc qui non habuit animum negociandi, vel si
 non erant, nec brevi sperabantur merces, vel
 non erat moraliter certus de lucro, nihil potest
 accipere ultra sortem, quia mutuatio ista verè
 non fuit causa lucri cessantis. Eadem ex causa u-
 sura est, si mercatores credito vendentes, ali-
 quid ultra pretium rigorosum accipiant titulo
 lucri cessantis: v. g. rem tantùm valentem 100.
 vendant pro 105. numerandis post annum, quia
 vendendo ad creditum (quod est virtualis mu-
 tuatio) plures habent emptores, plurisque res
 vendunt, & sic compensatur lucrum cessans, at-
 que adeo illud non cessat ratione hujus vendi-
 tionis. *Dian. p. 2. t. 8. R. 34. Trul. d. 9. n. 3. V. dub. seq.*

XI. Mutuare frumentum vetus cum obligatio-
 ne, ut restituatur novum, (præsertim certo
 tempore) est usura, si mutuans sciat novum fo-
 re melius, & majoris pretii. *Syl. Nav. Trul: d. 15.*
 n. 11.

XII. Est usura ex communi sententia, si des-

»mutuum, ut postea mutuarius ex debito civi-
 »li obligetur tibi rursus mutuari, aut vendere, vel
 »apud te in tua officina emere merces, aut operas
 »suas locare : quia talis obligatio est res pretio
 »æstimabilis, cum privet mutuarium potestate
 »alibi emendi & locandi operas. *Less. d. 8. Lugo.*
 »n. 46. v. *Lay. l. 3. t. 4. c. 16. n. 3. Bon. p. 3.*

» XIII. Usura est, mutuare Principi vel Reipub.
 »eo pacto, ut interim, dum non solvitur, sis liber
 »à tributis vel oneribus justis solvendis. *Salas, Lay-*
 »go. n. 64. ex commun.

» XIV. Item mutuare eâ lege, ut mutuarius
 »eam pecuniam exigat à debitore mutuantis, &
 »quo non facile extorquebit. Quod addo ; quia
 »si sponte onus illud suscipiat, eò quòd facile
 »possit obtinere, non erit usura. *Ibid. & Bon. l. c.*

» XV. Item si frumentum, quod alibi habes,
 »des mutuum, obligando, ut tibi reddatur hic
 »vel alibi, (cum majoribus sumptibus, vel labo-
 »ribus) ubi plùs valet. *Ibid.*

» XVI. Usura etiam est, obligare mutuarium,
 »ut partem mutui accipiat in mercibus, quibus
 »non indiget. *Ibid.*

» XVII. In mutuo pecuniario, nisi aliter con-
 »ventum sit, si quis det mutuos v. g. 100. florenos,
 »non potest exigere plùs, quàm eorum pretium
 »& valor tunc fuerit : Unde si eorum valor tunc
 »augeatur, non potest repetere 100, quia recipere
 »ret aliquid supra sortem. Quòd si valor decre-
 »scat, debet mutuarius reddere plùs quàm 100.
 »quia aliàs non restitueret ad æqualitatem, v. *Less.*
 »c. 22. d. 8. *Lay. n. 15. Bon. l. c.*

» XVIII. In mutuo tamen aliarum rerum, ut
 »vini, tritici, &c. aliter se res habet, quia si quis
 v. g.

v. g. mutuet alteri 10. modios tritici, five preti-
um crescat five non, potest repetere 10. Ratio
disparitatis est, quia in pecunia non spectatur
ordinariè, (nisi aliter conventum sit ob certas
& licitas causas) nisi valor five pretium; Unde
non debet restitui, nisi pretium æquale. At verò
in frumentis, &c. spectatur ipsa materia, quia
non petitur mutuum frumentum propter pre-
tium frumenti, sed propter ipsum corpus &
substantiam, ergo si crescat pretium illius, po-
test repetere tot mensuras, quot dedit mutuo.
Interim tamen quidam de his rebus eodem
modo loquuntur, quo de moneta. *V. Laym. n. 20*
14. & Bon. l. c.

Quæres. Quæ obligatio & pœna sit usura-
riorum, & cooperantium.

Resp. I. Usurarius, etiam non manifestus, ac
hæredes tenentur restituere, imò etiam omnes
ii, qui ex parte usurarii cooperantur efficaciter,
v. g. iudices, domini temporales, notarii, famu-
li, advocati, qui quovis modo juvant vel cogunt
mutuarios ad solutionem usurarum. Dixi (po-
sitive seu efficaciter) quia habendo se negativè,
possunt permittere usurarios ob justam causam
& necessitatem pauperum. Præterea in praxi,
ex præsumpta voluntate mutuatariorum, ferè
excusantur minùs principales famuli. *II.* Usura-
rius publicus five notorius, non debet admitti
ad communionem altaris, nec absolvi, do-
nec restituat usuras, nec sepeliri in loco sacro,
& qui scienter sepelit, ipso facto est excommu-
nicatus. *III.* Addit *Lay. n. 21.* ejus testamentum
ipso jure irritum esse, nisi ante mortem resti-
tuerit. *Vide Less. Bon. Trull. d. 12.*

A D.

A D D E N D A.

- 846 Q. 134. Quid sit contractus usurae, & in quo consistat ejus iniquitas. R. §. 1. Usura sumpta pro lucro rectè definitur à *Busenb.*; sed sumpta pro contractu definitur, contractus mutui, in quo ex stricta obligatione redditur aliquid temporale & pretio æstimabile ultra sortem, præcisè ratione mutui. Prohiberi autem illam jure humano, divino & naturali probat *Sporer* t. 6. c. 4. à n. 110. Nec posse concedi jure civili, latè ostendit *Gasp. Roder.* de ann. rediv. l. 3. q. 4. à n. 71.
- 847 §. 2. *S. Th.* opusc. 73. c. 7. ait, *Usura in mutuis vitium est, quia corrumpit liberalitatem, cujus est mutuum dare gratis.... Corruptit etiam debitum finem, quia accipitur spe lucris: Iniquitas autem sive injustitia illius in eo consistit, quòd mutuans capiat lucrum ex re aliena, nam mutuum est res mutuatarium & non mutuarium, uti n. 837: dictum est, hinc usuram vocat rapinam *S. Ambros.* Cap: *Si quis.* 14. *Quæst.* 4. & *S. August.* Cap. *Quid dicam.* ibidem, vocat truncidationem pauperis. *Si dicas,* concedens solum usum rei v. g. elocatae, potest pro eo aliquid accipere, ergo multò magis concedens etiam dominium. R. N. conseq., concedens dominium non potest negare usum, quia res fit alterius, & consequenter etiam omnis ejus usus, ergo mutuans ex vi usûs nihil potest accipere; sed nec pro dominio, quia postea recipiet æquivalens: è contrà elocans aut per similem contractum concedens solum usum manet dominus rei, & cum res fructificet domino suo, hæc illi affert tale commodum ex usu: hinc *S. Th.* 2. 2. q. 78. a. 1. ad 6. dicit, si quis pecuniam peteret ab altero, non ad expo-*

exponendum, sed ad solam ostentationem, aut loco pignoris, non fore usuram pro illo usu aliquid accipere, quia esset veluti locatio vel commodatio, & pecunia haberet se tantum veluti alia supellex permanens concessa ad ornatum vel securitatem, uti notat *Carden.* in 1. crisi. d. 63. n. 117., quamvis adhuc putet *Palav.* l. 4. n. 144. fore in hoc aliquam injustitiam, quia utilitas, quæ Commodatario provenit, non est ex natura pecuniæ, sed ex aliis circumstantiis pertinentibus ad ipsam personam commodatarii, adeoque hæ non erunt pretio vendibiles à commodante; deinde etiam, quia per talem usura nihil decedit de valore vel pretio pecuniæ, nec commodans ideo patitur ullum incommodum, uti supponitur.

Q. 135. An in usura detur parvitas materiae. R. 848
 Dubitarunt aliqui apud *Dian.* p. 5. t. 5. R. 30., quia quidquid etiam minutissimum accipitur supra sortem est usura: sed ratio ista nulla est, sicuti enim quidquid accipitur invito domino est furtum, sed non ideo grave, ita licet omne, quod accipitur supra sortem, esset usura, non ideo esset gravis, itaque dicendum cum *Lugo* d. 25. n. 252. aliisque passim dari in ea parvitatē materiæ, si nempe sit injuria levis seu leviter tantum damnosa.

Q. 136. An aliquando sit obligatio gratis dandi mutuum. R. 849
 Affirmativè, & quidem etiam cum periculo fortis, nam Charitas sæpe obligat ad eleemosynam, quæ res propria donetur sine spe quidquam recuperandi, uti dictum est l. 2. n. 200. & 207., ergo magis ad mutuum cum spe recuperandi sortem, hoc enim est minus. Et id videtur

detur velle *Christus* Luc. 6. v. 34., *Si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant equalia. Neque dicas, id esse puri consilii, nam v. 35. subdit, verumtamen diligite inimicos vestros, benefacite & mutuum date nihil inde sperantes, est autem præceptum diligendi inimicos & beneficium præstandi proximo, secundum dicta l. 2. n. 182. & à n. 200., Christus autem similiter loquitur de gratis mutuando: & quidem verbis illis Christi contineri præceptum prohibens usuras docent AA communiter cum *Sal. Lugo* & aliis: atque ideo *Urb. III.* & *Leo X.* apud *Moy. t. 1. c. 6. d. 6. q. ult. n. 13.* ex eodem loco usuras damnant, estque hoc accommodatum præsentis miseræ proximi, cui in necessitate gravi facilis erit petere mutuum quàm eleemosynam: Hinc cum *Vasq.* & aliis contra *Bonac.* in Dec. d. 3. q. 4. p. 6. n. 16. dicendum est, quando ex præcepto Charitatis obligor dare mutuum, me non posse ob lucrum cessans aliquid accipere supra sortem, quia licet ex iustitia non teneor mutuare, tamen absolutè teneor sub peccato, ergo in conscientia non potero petere lucrum ab hoc mutuatorio. An autem obliger proximo extremè indigenti donare vel sufficiat dare mutuum, dictum est l. 2. n. 207.*

850 Q. 137. An aliquando liceat mutuantibus accipere aliquid supra sortem. R. Aliqui absolutè negant, 1. Quia *Christus* Luc. 6. id improbat. 2. Quia Cap. Quod autem, & seqq. 14. q. 3. dicitur, Si plus quàm dedisti, exspectes accipere, fœnerator es: Quidquid supra datum exigitur, usura est: Quidquid sortis accedit, usura est: Quidquid ultra sortem exigitur, usura

sura est &c. Sed communis sententia est licere aliquid accipere, si accedat justus aliquis titulus, & constabit ex dicendis; Unde Christus, & citatae leges aliaque similes, aut etiam SS: PP: familia dicentes tantum loquuntur de eo, quod per se est, & quando aliquid acciperetur ratione mutui, non autem si per accidens aliunde accederet justus titulus.

Q. 138. *Quid notandum sit circa titulum accipiendi aliquid ob periculum sortis.* R. Seqq: §. 1. Hunc titulum esse justum, docent ferè omnes contra paucos apud *Dian.* p. 1. t. 8. R. 37. Et id verum esse, quando esset periculum tantum probabile amittendæ sortis, tenent *Silv. Serra, Moya* supra à n. 2. aliique cum *Castrop:* d. 4. p. 17. n. 3. Ratio est, quia hinc & nunc non obligor mutuare, uti suppono, nam *dare mutuum non semper tenetur homo*, inquit, *S:Th: 2:2:q:78:a:1:ad 3.*, ergo nec obligor subire illud periculum, illud autem subire est pretio æstimabile, uti certum est, & manifestè ostendit ex jure & Authoribus *Covarr:* l. 3. variarum c: 2: n: 5., ergo si subeam in favorem mutuatarii, possum ideo accipere aliquid.

Objicies. Periculum sortis est aliquid intrinsicum mutuo, ergo non potest vendi à mutuantem, sicuti qui mutuat alteri equum, non potest ei vendere celeritatem equi, quia hæc celeritas est aliquid ipsius equi mutuati, cujus dominium acquirit mutuatarius. 2. Quod exigitur pro periculo sortis, etiam est expositum periculo, ergo licebit in infinitum plus & plus exigere ratione periculi. 3. Petendo aliquid propter periculum, augetur periculum, quia quò plus debebit, tantò majus erit periculum, ne non satisfaciat, ergo injustè

injustè petitur: 4: Quantum quis meretur subiens periculum pro alio, tantum meretur alius liberans eum isto periculo, sed mutuarius restituens sortem liberat mutuantem isto periculo, ergo ei iterum debebitur hoc, quod dedit: R. Ad 1. N. antec., nam periculum fortis est aliquid extrinsecum, quod aptum est facere, ut fors perdat, v. g. socordia, prodigalitas mutuarii, aut aliud imminens periculum jacturæ, cui periculo alioquin non subeundo mutuans exponit suam sortem. Ad 2. N. conseq., sed arbitrio prudentum taxari debet, quantum ideo possit exigi. Ad 3. N. antec., nam quotannis recipiens partem propter periculum, quamvis postea totam sortem amittat, minus damnum patietur, & interea mutuarius poterit lucrari ex mutuo, ergo non augetur periculum fortis. Ad 4. Si hoc faciat antevertendo periculum C., si postquam mutuantem jam sustinuit periculum, N., si autem mutuarius restituat sortem, mutuans jam antecedenter sustinuerat periculum illius perdendæ, quod periculum tum erat tali pretio æstimabile.

Inst. 1. Hoc semper compensatur per curam, quam debet habere mutuarius, pro reddenda sorte; item per hoc, quod mutuans interea liberat alii periculis amittendi sortem, per fures, receptores, incendia. R. N. ass., quia non obstant eâ curâ reddendi & securitate ab illis aliis periculis, supponimus mutuantem esse in vero & majore periculo amittendi sortem, uti dicitur n. 854.

Inst. 2. S. Th. opusc. 73. c. 6. ait, Ratio periculi etiam circa sortem non tollit rationem usuræ in mutuo, uti probatur in Cap. Naviganti. R. S. Th. explicans
du

853
 dus est, uti n. seq. Caput illud explicabitur.

§. 2. Multò magis licitum est mutuanti acci-
 pere aliquid, si in se suscipiat periculum rei mu-
 tuatæ, v. g. si navigaturo in Angliam mutuet pe-
 cunias, & in se suscipiat periculum transporta-
 tionis in Angliam: Ratio patet ex dictis, quia cer-
 tum est hoc esse pretio æstimabile, probatque
 latè Covarr. suprâ, & Roder. l. 3. q. 5. à n. 52.

Obj. Cap. Naviganti, ult. De usuris, dicitur,
*Naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pe-
 cuniæ quantitatem, eò quòd suscepit in se periculum,
 recepturus aliquid ultra sortem, Usurarius est censen-
 dus.* R. Variæ sunt explicationes. Adr. dicit lo-
 qui de periculo dubio tantùm apprehenso, sed
 cùm agat de periculo navigantis vel itineraturi,
 explicatio est difficilis. Aliqui cum Laym. Castrop.
 Spor. t. 6. c. 4. n. 41. Ills. t. 4. d. 2. n. 433. putant
 particulam, non, esse omissam per typographum,
 & debere esse, *Usurarius non est censendus*, quia sta-
 tim additur, *ille quòque*, qui dat decem solidos
 &c. *Usurarius non debet reputari*, debuisset autem
 dici, *ille autem*, *ille è contrâ* &c., sed cùm omnes
 Codices habeant, uti citatum est, plerique non
 acquiescunt istâ responsione: hinc Nav. & alii
 cum Roder. n. 60, dicunt, cùm dicat *censendus*,
 tantùm significari, quòd id præsumi debeat in
 foro externo, sed non ideo pro interno, si verè
 adfuit periculum. Alii cum Caj: Tol: Silv: Maj:
 Conr: Az: Covarr: Less. L. 2. c. 2. n. 116. & aliis
 communiter dicunt textum intelligi de eo, qui
 cogit mutuatarium ad talem determinatè con-
 tractum affecurationis secum in eundum, ita ut
 tollatur ei libertas aliter compensandi illud pe-
 riculum; quod maximè valet, si coëgerit ad

quantitatem pro suo libitu, de cætero si mutuatarius sponte contrahat de justo pretio, quod respondeat periculo, juxta prudentum arbitrium nulla erit usura; hinc concludit *Covarr.* licitum esse pactum suscipiendi periculi ob justum illius pretium, quamvis ille, qui suscipit periculum, nullum alium laborem vel operam impendat pro effugiendo periculo.

854 §. 3. *Silv. Serr.* aliique apud *Mend.* in stat. d. 6. à n. 58. docuerunt semper esse periculum sortis, quando datur mutuum, adeoque ratione periculi semper posse aliquid exigi; sed tenendum est oppositum, si enim mutuatarius sit potens solvere, simulque homo industrius & verax, ideoque præsumatur soluturus, nullum est morale periculum, quamvis autem sit periculum commune, v. g. quia mutuatarius potest depauperari, posset postea non velle solvere, tamen tale periculum non est sufficiens, uti restat *Palav. de just. n. 128.*, tale enim periculum compensatur cum periculo, cui fors subesset apud mutuantem, posset enim perdi vel eripi.

855 §. 4. Si data sint pignora vel fidejussores sufficientes, non est privatis licitum aliquid accipere ratione periculi, nam re ipsa tum sublatum est, an autem adhuc in Montibus pietatis tum licitum sit aliquid accipere, dicitur n. 879.

856 §. 5. Quantum pro periculo accipi possit exandandum est judicio prudentum, periculum enim potest esse, vel ratione sortis, quæ cum periculo mutuantis aliò est deportanda, vel ratione mutuatarii, qui non est satis notus, vel est decoctor, vel non bonæ fidei, vel prævidetur facturum difficultatem in reddendo, uti notant *Pirh. l. 5. tit.*

19. n. 45. *Tambur.* l. 8. t. 3. c. 8. §. 4. n. 1. *Spor.*
 t. 6. c. 4. n. 52., & secundum hæc æstimanda est
 quantitas periculi; sic dicunt *Nav. Laym. & Pirh.*
 n. 49., si quis mercatori navigaturo trans mare
 mutuet 100., cum pacto, ut si navis pereat, ni-
 hil reddat, si autem redeat salva, reddat 125.,
 non fore usuram, quia hoc periculum videtur
 æquale isti pretio. Refert *Daniels* post Epistolam
 7. ad Alexandrum Natalem, quòd anno 1645.
 Missionarii è regno Chinesi miserint hunc ca-
 sum: In præfato regno stabilitum est, ut in mu-
 tuo, triginta pro centum accipiantur, absque
 respectu lucrì cessantis aut damni emergentis:
Queritur, utrum Chinesibus sit licitum....
 Causa dubitandi est, quia in recuperanda pecu-
 nia est aliquod periculum, scilicet quòd qui ac-
 cipit mutuam, fugiat, vel quòd tardet in sol-
 vendo, vel quòd necessarium sit coram Judice
 repetere, vel propter alia hujusmodi. Sacra Con-
 gregatio de propaganda fide rogata sententiam,
 & de mandato Innoc: X: convocata in consimili
 negotio sic respondit: *Censuerunt* ratione mutui
 immediate & præcisè nihil esse accipiendum ultra sor-
 tem principalem, si verò aliquid accipiant ratione pe-
 riculi probabiliter emergentis, prout in casu, non esse in-
 quietandos, dummodo habeatur ratio qualitatis peri-
 culi & probabilitatis ejusdem, ac servatâ proportionem
 inter periculum, & id, quod accipitur. Universalis
 regula potest esse, ut vir prudens & probus co-
 gitet, quanti ipse redimeret tale periculum vel
 timorem, tantundem enim poterit petere, quan-
 tum bonâ fide dare vellet alicui, qui hoc pericu-
 lum pro se subiret, *Less: in auct. v. Mutuum cas.*
 3. *Steph. t. 4. d. 9. n. 104.*

857 §. 6. Si mutues, v. g. Principi, qui non potest cogi, & fortè non volet reddere, *Palav. l. n. 124.* dicit non licere ratione istius periculi percipere, 1. quia aliàs talis Princeps necessitatur, vel ad dandum plus, quàm accepit, vel ad lædendam justitiam. 2. Quia finis contractus est fovere mutuam benevolentiam, ideo enim voluit Deus esse indigentiam inter homines, & necessariæ essent mutux commutationes, & si foveretur amicitia, quod maximè est in contractu mutui secundum *S. Thom. Opusc. 73. c. 1.* qui essentialiter est beneficium unius contractantis erga alterum, ergo ex vi contractus non potest quis profiteri diffidentiam de altero, nec exigere pretium pro periculo, quod ex malitia ipsius immineret, hoc enim esset ponere finem inimicitiarum: aliud tamen est, si mutuum pauperi, nam posset contingere, ut pauper proximè ad nihil teneretur, nempe in casu impotentia, cujus periculum est. Quidquid sit de illa sententia, rationes allatæ non convincunt, nam dicitur potest. *Ad 1.* quòd talis Princeps per suam malitiam, quæ prudenter prævidetur futura, cogit mutuantem ad ita compensandum periculum.

• *Ad 2.* Causa illius diffidentia non est contractus mutui, sed per accidens oritur ex prudentia prævisa malitia mutuatarii.

858 Q. 139. Quid circa titulum lucri cessantis. *Seqq. §. 1.* Ut hic titulus sit justus, non sufficit quòd illis 100:, quos do mutuos, lucratus fuisset 10:, si illos exposuissem negotiationi, sed requiritur, ut statuerim illos negotiationi exponere, jamque occasio fuerit exponendi, & alia pecunia mihi defuerit, quam exponerem: *Præstant*

tant quidem *Rosm. & Tamb.* satis esse, quòd pecunias mutuatas destinâssem ad negotiationem, quamvis per accidens alias haberem, sed standum est in prima sententia, nam alioqui hæc mutuatio non fuisset causa illius lucri cessantis, adeoque ratione lucri cessantis non potero aliquid accipere supra sortem. Non videtur quidem omnino improbabile, quod dicunt *Lugo & Rosm.*, si pecunia alia non adfuerit, & hæc mutuata fortè destinata fuisset ad negotiationem, posse aliquid accipi propter spem incertam lucri, ita videtur posse accipi propter spem incertam destinationis futuræ, cum mutuans se privârit potestate destinandi ad lucrum fortè aliàs habendum; attamen oppositum videtur probabilius cum *S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1.*, ubi ait: *Recompensationem damni, quod consideratur in hoc, quòd pecuniâ non lucratur, non potest in pactum deducere, quia non debet vendere id, quod nondum habet, & potest impediri multipliciter ab habendo: Nec aliud videtur velle opusc. 73. c. 7.*, ubi dicit speciem lucri non excusare, licet excuset interesse sive damni recompensatio.

§. 2. Si conditiones suprâ notatæ adsint, est 859
justus titulus exigendi aliquid, nam, uti suppono, non tenebar hîc & nunc mutuando me privare isto lucro in gratiam alterius, hoc autem est pretio æstimabile: Hinc *Cap. Precaria, 1. 10. q. 2.* dicitur, *neminem contra utilitatem cogi de proprio facere beneficium.* Deinde pecunia mea in illis circumstantiis & prout substabat illi destinationi, valebat mihi plûs, sicuti semen, quod unicum habeo ad serendum, ars quæstuosa, quam deferro, ut tibi serviam, facit semen & servitium

meum pretiosius &c. debet tamen de his mone-
neri mutuarius, uti dicitur n. 864.

860 §. 3. Non tantum debet mutuatum esse cau-
sa lucri cessantis, sed etiam hoc lucrum non de-
bet compensari per aliquid aliud, quod habeat-
ur occasione mutui, v. g. si Cajus, quia pecuni-
am suam mutuavit Titio, cesset quidem à mer-
catu, quâ lucratus fuisset aliquid, attamen et-
iam ideo se applicet labori, quo tantundem &
æquè facillè lucratur, non potest ratione lucri
cessantis aliquid exigere supra sortem, quia re-
vera non cessat ipsi lucrum ratione mutui: quod
si labore lucretur minus, Titius debet hoc sup-
plere; si æquè multum sed cum majore labore,
debet ipsi Titius æstimationem majoris laboris
compensare, *Pirrh. l. 5. tit. 19. n. 39.* Notandum
etiam est, lucrum, quod cessat, debere fuisse ju-
stum, alioqui non fuisset jus ad illud.

861 §. 4. Si quis aliam pecuniam, quam habet,
exponere non audeat, sed ex nimia etiam solli-
citudine reservet familiæ, poterit petere aliquod
lucrum cessans pecuniæ mutuatae, quia mutua-
tio reipsa fuit causa lucri cessantis, *Mol. Pirrh. Lu-
go d. 25. n. 90.* Si autem ideo præcisè pecuniam
aliam reservavit nolens ad negotiationem ex-
ponere, ut semper haberet ad manum pro casu,
quo quis mutuum peteret, docent *Mald. Laym.
Lugo, Tambur. Haun. Ills n. 438.* etiam posse pe-
tere lucrum cessans, quia mutuatio partim præ-
terita partim futura videtur fuisse causa, & vo-
luntas præsumpta etiam eorum, qui mutuum
sunt petaturi, movet ad non exponendum pecu-
nias negotiationi, ex quo cessat lucrum.

862 §. 5. Hoc pactum potest fieri dupliciter, vel
con-

conveniendo de certo pretio juxta æstimationem spei de lucro faciendo, vel conveniendo de pretio indeterminato, quantum deductis deducendis mutuanti decedet de suo lucro, *Mol. Less. Pirh. n. 41. Nec obstat, quòd per Bullam Pii V. non videatur licitum taxare certum pretium pro lucro incerto, nam Nav. dicit tantum intelligi de cambiis, & Bullam illam non esse receptam extra ditionem Pontificis; Valent. autem & Lugo dicunt eam fundari in præsumptione usuræ, hinc si quis certus sit de lucro alioqui futuro, etiam indeterminato, posse pro valore hujus certitudinis vel probabilitatis pacisci; debet tamen simul attendi ad periculum amittendæ fortis, si negotiationi exposuisset. Vide Roder. l. 3. q. 5. à n. 20.*

Q. 140. Quid circa titulum damni emergentis. Re. 863
 Seqq. §. 1. Titulus hic est justus, v. g. si mutuans prævideat damnum decem aureorum sibi oriturum ex mutuo, potest pro 100. mutuatis repetere 110., quia æquum non est, ut quis ex beneficio mutui damnum reportet; neque hoc est vendere usum pecuniæ, sed damnum vitare, inquit *S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1.*

§. 2. *Quamvis Less. Lug. Pirh. n. 34. Tambur. 864*
 §. 3. n. 3. *Rosin. de usura n. 8.* dicant non esse necesse, ut mutuataris admoneatur de hoc damno aliàs secuturo mutuanti, tamen probabilis est oppositum, nam admonitus posset alibi quærere mutuum sine hoc onere extraordinario, de quo si non resciat, non consentit liberè in illud; & idem est de circumstantiis periculi vel lucri cessantis, si mutuataris sint incognitæ, & propter illas plus exigatur.

- 865 §. 3. Mutuatarius non tenetur de damno causato ante tempus solutioni præfixum, nisi sit deductum in pactum, imputet enim sibi mutuans, quòd de eo non caverit, *Mol.*, si tamen mutuans cogeret ad mutuandum, posset exigere interesse damni emergentis, etiamsi in contractu mutui de eo nihil foret conventum, *Lug. Pirh.* suprà.
- 866 §. 4. Si mutuatarius, vel cum culpa vel etiam sine culpa, ubi talis est consuetudo, fuerit in mora solvendi tempore præfixo, & mutuans inde passus sit damnum, mutuatarius tenetur compensare, licèt expressè de eo conventum non sit, quod etiam aliqui tenent, licèt mutuatarius debitum non exigat, quia ipsa dies interpellat pro homine, *Less. l. 2. c. 20. n. 69. Pirh. n. 33.*: In hoc tamen ultimo contradicunt *Caj. Ang. Tambur. n. 9.*, si enim non repetat, censetur condonare damnum subsequens, neque tempus videtur interpellare pro homine, nisi præcesserit conventio.
- 867 §. 5. Si titulo periculi fortis, lucri cessantis aut damni emergentis, plus æquo petatur, non est propriè usura, cùm non petatur ratione mutui, est tamen injuria & obligatio restituendi, *Mol. Less. Pirh. n. 40.*
An ideo liceat aliquid exigere, quia certò prævidetur futura molestia & adhibendæ expensæ pro recuperando mutuo, dicitur n. 945. in simili circa emptionem, potestque videri *Castrop.* d. 4. p. 17. n. 3.
- 868 Q. 141. An ex aliis etiam titulis licitum sit aliquid accipere vel exigere supra sortem. R. Colligetur ex seqq. §. 1. Non ideo est licitum aliquid accipere,

pere, quòd mutuans se privet consolatione, quam habebat in possessione suæ pecuniæ, quamvis enim certum sit mundano homini esse recreationem aliquam in videndis & tractandis pecuniis, quandoque non minorem, quàm in videnda comœdia, ideoque dixerint *Caram. Th. mor. l. 2. d. 14. n. 362.* & alii apud *Less l. 2. c. 20. dub. 14.*, sicuti pretio æstimabile est videre comœdiam, ita etiam oblectare se in præsentibus pecuniis, adeoque ratione hujus molestiæ in carento, posse aliquid accipi supra sortem, tamen *Dicast. l. 2. t. 10. d. 2. dub. 11.* dicit sententiam illam esse in praxi perniciosissimam, speculative autem improbabilem, quia carentia illa pecuniæ est intrinseca mutuo, & molestia carenti debet in commercio humano censi ita levis, ut pretio æstimari non debeat. Quòd si adesset affectus inordinatus ad pecunias, hic est abominatione dignus, non pretio, ita *Tambur. l. 8. t. 3. c. 8. §. 6.*

§. 2. Nec ideo est licitum, quòd pecunia præ- 869
sens, quàm se privat mutuans, censeatur melior, quàm pecunia futura, nam *Innoc. XI. damnavit hanc 41. prop.*, *Cum numerata pecunia pretiosior sit numerandâ, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem quàm futuram, potest Creditor aliquid supra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.* Ratio autem est, quia spectato præcisè contractu mutui perinde est, si pecunia sit numerata siue numeranda, siue præsens siue futura, uti rectè demonstrat *Carden. in 1. crisi d. 63. c. 4. & in 2. crisi. d. 25. c. 2.*, quia contractus mutui præscindit à periculo, lucro, damno vel utilitate, possetque pecunia esse numerata aut præsens, & tamen non ideo esse uti-

Ll 5

lior,

lior, si nempe mansura fuisset otiosa in cista: Deinde si prius possidere esset de se æstimabilius quàm possidere postea, ergo possidere 99. uno anno antè, esset melius, quàm possidere 100. uno anno post, adeoque semper anticipando fieri posset, ut possidere nummum ante 100. annos esset censendum melius, quàm possidere 100 florenos post 1000. annos, quod patet esse falsum præscindendo à periculo, damno vel luero, uti antè dictum est, si enim numerata vel præsens pecunia plùs haberet lucri vel utilitatis, aut propter numerandam seu futuram plùs oriretur damni vel periculi, posset propter hæc aliquid plus accipi, uti in qq. præced. dictum est, tum enim non accipitur ratione contractûs mutui, sed ratione aliorum contractuum adjunctorum, per quos mutuans se obligat ad cedendum illi lucro vel utilitati, aut ad subeundum illud damnum vel periculum. Denique si præsens pecunia sit æstimabilior quàm futura, ergo qui hoc anno furatus est 100., non satisfacit anno sequente reddendo 100., licèt domino nullum damnum emerferit vel cessarit lucrum, hoc autem nemo dicet, ergo.

870 §. 3. Nec licitum est ideo, quòd mutuans se obliget ad non repetendam sortem intra certum tempus, nam *Alex. VII.* damnavit hanc 41. prop. *Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus; si nempe nihil lucri amittat vel patiatur damni aut periculi, tum enim nullum subitur gravamen pretio æstimabile, uti rectè ostendunt Carden. in 1. crisi. d. 63. à c. 2. & du Bois ad hanc propositionem. Nec refert, quòd*

12. authores apud *Mendo* in stat. d. 6. n. 63. docuerint, posse aliquid ideo accipi, nam probabilitas illa, si quæ fuit, nunc est elisa; imò etiam ante hanc damnationem oppositum tenuerunt communiter Authores cum *Mol. Less. Laym. Lugo*, quorum aliqui dixerunt sententiam istam esse periculosam & expositam palliatis usuris, quia obligatio ad carendum pecuniâ est intrinseca mutuo; & quamvis fiat ad longum tempus, hoc tamen aliud non est, quam mutuum prorogatum, seu extensio beneficii gratuiti: Putat tamen *Steph. t. 4. d. 9. n. 104.*, si mutues cum pacto non repetendi, quamvis gravissimè indigeres, & prudenter dubites de eo, quòd pecuniâ illâ priùs indigebis, te posse aliquid exigere, pro quo etiam rationes multas affert *Tambur. §. 5.*, quia quamvis obligatio carendi re suâ ad tempus sit intrinseca mutuo, tamen carere cum tanto onere, ut non repetas, etiamsi gravissimè indigeas, non est mutuo intrinsecum, & est pretio æstimabile, si adsit periculum probabile, quòd interea indigebis.

Obji. Obligatio non repetendi mutuum intra certum tempus est obligatio mutuandi in futurum, nam non repetere est continuare & pergere facere mutuum, atqui licitum est aliquid accipere pro obligatione mutuandi in futurum, uti docent plurimi & gravissimi AA. n. 905. referendi, ergo etiam pro obligatione non repetendi mutuum intra certum tempus. R. AA. n. 905. citandi negant majorem, de qua ibi dicemus.

§. 4. Nec ideo est licitum, quòd mutuans pro roget terminum, qui præfixus erat pro restituendo

endo mutuo, sicuti enim nil potuit exigere ratione præcedentis temporis, ita nec sequentis, quia quod petitur ratione temporis præcisè, est usurarium, uti fusè docet *S. Th.* opusc. 73. c. 8., & tenere debent omnes, *Pirh.* l. 5. tit. 19. n. 137.

873 §. 5. Nec licitum est aliquid exigere tanquam debitum ex benevolentia vel gratitudine, nam *inn.* XI. damnavit hanc 42. prop. *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia vel gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum*: Ratio dabitur n. 885., & postea n. 908. dicetur, an liceat mutuatarium excitare ad remunerandum.

874 §. 6. Nec licitum est aliquid exigere ab aliquo tertio, v. g. si Titius indigeat mutuo, & Cajus pro Titio petat à me mutuum, non est mihi licitum pro mutuacione aliquid accipere à Cajo, ita *Lugo* d. 37. n. 176. & *Moya* T. 1. t. 6. d. 6. q. ult. n. 5. contra *Arauxo*, Ratio est, quia quod solvet Cajus, censetur solutum nomine Titii & ratione mutui, neque enim alius titulus intervenit, uti suppono.

875 §. 7. *Less.* in *Auct. V. Mutuum* cas. 1. & 4. item *Tambur.* §. 3. n. 27. aliique dicunt satis esse, quamvis contrahentes nesciant determinatè de ullo justo titulo, si intendant contrahere omni modo optimo, quo justè fieri potest, dummodo non sciant deesse omnem bonum titulum, & voluissent facere contractum justum, si hic & nunc scivissent modum faciendi, hinc docent plurimi, uti notabimus n. 924. & 1024. posse in mutuo ad annum dato sine usura exigi 4. aut 5. in 100., non considerando sed supponendo adesse aliquem justum titulum. Et quia habet praxis
com-

communis apud omnes etiam prudentes & timoratos, ut tali modo bonâ fide dent mutuum, debeat tamen adesse justus aliquis titulus, AA multum laborant in eo inveniendò & explicandò, hinc,

Less. de Just. l. 2. c. 25. n. 31. Spor. t. 6. c. 6. n. 876
 26. & alii docent excusari tale lucrum per contractum censûs : quod defendi potest, si hic contractus intendatur, & habere possit locum, nam si petens mutuum nec sit persona, quæ lucrari possit, nec habeat bona potentia afferre fructus, vel si hæc bona aliunde sint nimium onerata, tum non apparet, quomodo apud talem mutuatarium constitui possit census. Vide dicenda n. 1022. Aliqui per hoc excusant, quòd non ineatur contractus mutui, sed fiant aut saltem sit intentio implicita hinc faciendi tres alios contractus, quorum primus est contractus societatis, in quo Titius dat pecunias, & Cajus appromittit industriam pro reportando lucro, hic autem Titius meritò ex tali contractu sperat lucrum, v. g. 12. florenorum in 100., quo supposito adjicitur secundus contractus, qui est assicuratio sortis, pro qua Titius remittit Cajo 3. ex illis 12., ut sortem suam habeat securam, & vi hujus contractus reportare possit 9. in 100.; Tertius contractus est assicuratio lucri, pro qua Titius iterum remittit 4. Cajo, ut lucrum suum habeat certum, & sic Titio restant 5. supra 100. solvendi à Cajo; imò alii dicunt posse longè plus accipi. Hunc modum assicurandi sortem & lucrum docent posse esse justum plurimi, inter quos *Ang. Gabr. Maj. Silv. Fumus, Nav. Covarr. Valent. Mol. Med. Lop. Tol. Garc.*, quos refert & sequi-

sequi-

sequitur *Less.* n. 23., item *Laym. Bonac. Dian. Ca-
ram. Busenb. Lugo* d. 30. n. 40. referens plures
alios. Rationem dant, quia L. 29. ff. *Pro socio*
dicitur, ita coiri societatem posse, ut nullam par-
tem damni alter sentiat, hoc autem non potest
fieri, nisi assicurando sortem & lucrum, ergo.
Deinde singuli illi contractus sunt de se liciti, nec
apparet, unde haberent inhonestatem, licet si-
mul fiant etiam cum eodem.

Econtra modum illum assicurandi sortem &
lucrum, injustum esse docent, *Caj. Sor. Az. Re-
bell. Fill. Steph.* n. 112. alique apud *Lug.* n. 39.
qui addunt hoc nihil aliud esse, quam subtiliter
palliare usuram, & tum saltem non valere faten-
tur *Less.* n. 31. *Lugo* n. 45. *Carden.* in 2. crisi. d. 25.
c. 7., quando pecunia datur alicui non negotia-
turo, aut si detur talis pecunia, quæ non fuisset
negotiationi exposita. Universaliter autem mo-
dum illum contrahendi rejiciunt, 1. quia *Sixtus*
V. per Bullam 45. *Detestabilis*, damnat omnes
pactiones, quibus cavetur, ut capitale salvum
maneant, siue contrahatur ad certum, siue ad in-
certum lucrum. 2. Quia si *Cajus* in omni casu de-
bet reddere pecuniam, ergo habet ut mutuum,
ex mutuo autem nihil lucri debet peti. *Nec refert*,
quod *Cajo* sit utile sic contrahere, nam hæc uti-
litas est aliquid pertinens ad *Cajum*, ex qua *Ti-
tius* injustè petit lucrum. 3. Est contra naturam
societatis, quod periculum pertineat ad unum,
si enim sit communicatio lucri & non damni, est
societas leonina, in qua unus devorat alterum,
& re ipsa est mutuum, quocumque alio nomine
pallietur. 4. Sic nunquam comitteretur usura,
omnes enim, quantumcumque exigent, sent-
per

per facient saltem implicite istos tres contractus.

Hæ rationes non convincunt, nam *Ad 1.* dicit *Less.* n. 33. *Sixtum* tantum improbare, si ex vi ipsius contractus societatis exigatur affecuratio: *Toletus* apud *Lugo* n. 37. testatur *Sixtum* interrogatum respondisse, se tantum voluisse prohibere contractus injustos, quos Doctores classici condemnarent. Addit *Lugo* Rotam censuisse, quod prohibuerit tantum casus usurarios de jure communi, additis majoribus pœnis. *Ad 2.* Negant esse mutuum, eò quod dominium pecuniæ maneat apud Titium, & per contractum societatis concedatur Cajo solus usus. *Ad 3.* Dicunt non convenire quidem hoc contractui societatis ratione sui, attamen posse convenire per alium contractum, sic enim fit etiam in commodato, locato, deposito; nec ideo est societas leonina, si per alium contractum hoc compensetur, tantò plus lucri relinquendo illi, qui in se recipit periculum damni, uti hinc fit: & *Conf.* Nam cum tertio contrahi posset de affecuratione pecuniæ Cajo concessæ ad usum, ergo etiam cum ipso Cajo: Item si Cajo locassem domum, possem per contractum affecurationis etiam Cajo relinquere periculum domus, ergo etiam pecuniæ ei ad negotiandum concessæ: Idem est, si Nautæ tradam merces vehendas, relicto ipsi per contractum affecurationis periculo istarum mercium. *Ad 4.* Idem valet contra contractum census, per quem etiam cavetur usura: De cætero absolutè negatur aff., nam ubi non intenditur negotiatio vel census, sed petitur verum mutuum, ibi intervenire potest usura: è

contra

contrà si intendatur census, vel fiant hi tres contractus, & observetur æqualitas secundum peritorum æstimationem inter ea, quæ utrimque præstantur & commutantur, non apparet usura. Videri possunt *Less.* & *Lugo*, qui materiam illam optimè explicant.

Tannerus de Just. d. 4. q. 7. dub. 3. putat adhuc aliter justificari posse acceptionem 5. in 100., nempe per hoc, quòd talis contractus fit utilis Reipublicæ, à qua cum permittatur, censetur validari potestate domini alti, quod Resp. habet in bona subditorum, qui etiam ad hoc inviti non sunt. Favent huic explicationi *Besoldus* in confid. Polit. vitæ & mortis l. 1. c. 5. à n. 9.; & *Vindex Gobathi* ad proposit. 18. n. 25. hunc titulum absolutè defendit pro Germania: impugnat quidem illum *Wading.*, sed hujus argumenta conatur solvere *Haun.* t. 9. n. 421.

877 Q. 142. Quid circa Montes pietatis, Lombardos & Beursas sit addendum. R. Seqq. §. 1. Licitos esse Montes pietatis definit *Leo X.* in Concilio Later. c. 10. his verbis, *Sacro approbante Concilio declaramus & definimus Montes pietatis antedictos per Respublicas institutos & auctoritate Sedis Apostolicæ hæcenus approbatos & confirmatos, in quibus pro eorum indemnitate aliquid moderatum ob solas Ministrorum impensas. . . . ultra sortem absque lucro eorundem Montium recipitur, neque speciem mali præ se ferre, neque ullo pacto improbari, quinimo meritorium esse & approbari debere tale mutuum, & minime usurarium esse.* Dicit quidem *Baronius* apud *Moy.* t. 1. t. 6. d. 6. q. ult. n. 16. dubium esse, an ultimum Concilium Lateranense fuerit verè œcumenicum, sed hoc graviter censurant alii apud

apud *Moy.* n. 17. , unde standum est illâ definitione.

§. 2. In ejusmodi Montibus legitimè institutis 879
quandoque exiguntur usque ad 15. in 100.; teste
Steph. t. 4. d. 9. n. 124. , plus enim exigere licitum
est illis, quamvis illicitum sit privatis, quia illi te-
nentur ad omnes casus esse parati, agunt causam
omnium, subeunt onus conservandi pignora, &
hæc faciunt ex publica autoritate.

§. 3. Etiam Lombardi, id est domus, in qui- 880
bus deposito aliquo pignore accipi potest pecu-
nia mutua ad certum tempus, videntur liciti, ita
Less. Spor. n. 40. & 104. aliique; obligatio autem
est, ut mutuarius singulis mensibus aliquid mi-
nutum solvat, & elapso anno, si non redimat su-
um pignus, publicè venditur sub hasta, & quod
ex pretio illius, detractâ sorte & mensuris de-
trimentis, superest, redditur domino pignoris,
aut si non compareat, applicatur pauperibus: ra-
tiones autem justificantes sunt ferme eadem,
possuntque videri apud *Steph.* n. 126., qui tamen
cum *Bonæsp.* non approbat hos Lombardos, nisi
à Principe vel Magistratu erigantur, quia si lu-
crum omne connumeretur, accipiunt usque ad
15. in 100., quod videtur iniquum, nisi accedat
autoritas publica, eò quòd non ita cedant in
bonum commune, uti Montes pietatis.

§. 4. Aliqui etiam excusant ab usura praxin 881
Beursæ, id est, conventionis, in qua Mercatores
quotidie congregati statuunt pro varietate cir-
cumstantiarum pretia mutuorum, cambiorum,
&c., ita ut ratione talis statuti lucrum in 100.
absque ullo alio titulo quandoque ascendat ad
10. vel 12., sed hanc praxin plerique reprobant.

cum *Less.* l. 2. c. 20. n. 126., quia non fit auctoritate publicâ, & lucrum est ex mutuo saltem virtuali.

382 Q. 143. An liceat ab initio accipere hoc, quod postea dandum esset pro interesse, v. g. Titius mutuatur 100. Cajo: *Quæritur*, an Titius ab initio possit retinere 5., quos Cajo ex titulo lucri cessantis vel damni emergentis deberet dare post annum. *R.* §. 1. *Az. Rebell. Salas, Castrop.* d. 5. p. 15. n. 9. *Carden.* in 2. crisi d. 25. n. 77. rectè negant, quia sic non mutuâsses 100., sed 95., ergo injustè acciperes lucrum ex 100., putant tamen cum *Pirh. l. tit.* 19. n. 42. te posse, accipere rem infrugiferam distinctam à mutuo & valentem quinque, v. g. vinum, tum enim manet tibi integra fors mutuata, sed *Tamb. l. 8. t. 3. c. 8. §. 3. n. 20. & Spor. t. 6. c. 4. n. 47.* negant etiam hoc licere, quia quamvis vinum illud non sit physicè 5. imperiales, est tamen æquivalenter, ergo re ipsa non mutuatur 100., ergo injustè petis interesse ex 100., maxime cum necdum tibi cessârit lucrum aut emerferit damnum, sed hoc priùs futurum fit.

383 §. 2. *Caram.* hoc excusat, si fiat per duos contractus, nempe per mutuacionem & vendicionem, nam per mutuacionem acquirit Titius spem accipiendi 5., quam spem Titius per novum contractum vendit Cajo pro 5., sicuti per legem, *Si jactum* 12. ff. *De act. empt.*, Piscator licitè vendit pisces, quos jactu retis se capturum sperat. *Less.* n. 100. excusat, si sic fiat, nempe si Titius det 95. ad interesse, & reliquos quinque mutuet sine interesse, hos quinque, inquit, poterit repetere ab initio, quia lucrum non solvitur ex summa, ob quam debetur interesse,

esse, sed ex alia, quæ nihil debet: *Si dicas*, malè solvi anticipatò, cùm nondum debeat: *Respondet*, fati esse, quòd sit debiturus postea, onus autem dandi nunc, compensari per hoc, quòd gratis sine interesse mutuentur illi quinque: *Tamb. & Spor.* hos modos referunt & non improbant, sed meritò cavendi sunt, tum quia videntur esse palliata usura, aut saltem continere mentalem, tum etiam quia spes illa *Caramuelis* deberet minoris emi, & suppositum illud *Lessii*, quòd mutuum ab initio repeti possit, est falsum, secundùm dicta n. 842. Denique quia reipsa tantùm 95. darentur mutui.

Q. 144. Quænam pacta sint usuraria, si mutuo addantur. *R.* Hanc regulam universalem dant *Gl. Bartol.* aliique communiter cum *Covarr. l. 3. Variarum. c. 2. n. 5.*, quoties debitor ratione mutui ultra sortem obligatur ad aliquid, quod agere non tenebatur, usura est; sive, quando pro mutuo, vel pro aliquo, quod mutuo est intrinsecum, exigitur per qualemcunque contractum aliquid pretio æstimabile, quod alioqui est indebitum, committitur usura. Ex hac regula sequitur committi usuram, si mutues cum his aut similibus pactis.

1. Ut plus recipias ex benevolentia vel gratitudine, uti constat ex dictis n. 873. & rationem dat *Laym. l. 3. t. 4. c. 16. n. 4.*, quia obligatio ex pacto repugnat gratuitæ remunerationi, cùm ratione pacti quis compelli possit, hinc *S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 2.* debitum ex pacto vocat debitum ex justitia: Quod confirmat *Carden. in 2. crisi d. 25. n. 51.* hoc simili, nam si Titius petat equum valentem 100. emere à viro Nobili, qui dicat,

Mm 2

Nobi-

Nobiles non sunt mercatores, dono equum, sed gratuitò redonabis mihi 100 aureos, quis dicitur fieri ex gratitudine aut non esse pretium equi?

386 2. Ut mutuarius tibi solvat aliquid tantum probabiliter debitum, v. g. Cajus possidet aliquid, ad quod tu etiam præ tendis jus probabile, si mutues ei sub pacto, ut hoc tibi extradat, et usura, quia est pactum ad aliquid indebitum, cum pro ipso sit possessio. Econtrà tamen, si pro te esset possessio, uti si certum esset te aliquid depossuisse apud Cajum, & tantum probabile esse, quòd Cajus tibi reddiderit, mutuare posses cum pacto, ut hoc tibi redderet, quia tenere potes quòd Cajus adhuc debeat tibi, & in foro externo attineretur ad reddendum, neque usura est, si pactum sit ad aliquid antecederet debitum, uti n. 894. dicitur, ita *Carden.* in 1. crisi d. 64. c. 4. Quòd si pro neutra parte esset legitima possessio, & pro utraque parte esset probabilitas juris ad rem, foret usura, si mutuares sub pacto, ut Cajus tibi jus illud suum probabile cederet, nam additur obligatio civilis pretio æstimabilis, ad quam Cajus non tenebatur, *Carden.* c. 6. dicens esse certum.

Obji. Si Cajus in 1. & 3. casu, dum reddit fortem, adjiciat illud alterum mihi probabiliter debitum, non tenebor restituere Cajo, ergo figuratur est non intervenisse usuram, quia hæc inducit obligationem restituendi. *R. N.* conseq., usura enim in hoc erat, quòd ratione mutui Cajo imponeres obligationem pretio æstimabilem, ad quam non tenebatur, ideoque teneberis compensare Cajo, quantum in judicio prudentum æstimabilis erat illa obligatio. Vide *Carden.*, qui addit te posse retinere reliquum tibi à Cajo concessum, cujus

cujus jam possessionem habes cum jure probabili, sed hoc videtur pendere ab eo, an usurarius acquirat dominium usuræ, de quo dicitur n. 919.

3. Ut postea vicissim mutuet, quia secundum *S. Th.* n. 905. referendum realis obligatio pecuniæ est æstimabilis. 887

4. Ut postea aliud reddat, v. g. si mutues pecunias, sub pacto, ut postea reddat vinum æquale valori pecuniæ, *Mol. Salas, Tambur. Castrop.* d. 4. p. 13. n. 8. *Spor.* t. 6. c. 4. n. 88., quia hoc onus commutandi pecuniam est novum & mutuo extrinsecum, possetque tibi esse utilius aut gratius retinere vinum, vel vendere alteri. Si tamen mutues pecuniam auream, sub pacto, ut reddat argenteam aut aliam minutam, poteris exigere communem taxam cambii realis, quod hic accedit, *Nav. Laym. Spor.* n. 42. *Pirh.* l. 5. tit. 19. n. 53.

5. Ut v. g. colat agros tuos, etiam pro justo pretio, *Covar. supra, Tambur.* §. 2. n. 12. contra *Sotum, Nav. Dicast. Caram.* apud *Spor.* n. 87., qui etiam aliis titulis excusare conatur. Ratio nostra est, quia est novum onus extrinsecum & indebitum, pretio æstimabile, cum privetur libertate aliter ponendi operas; & si talia non essent pretio æstimabilia, non deducerentur in pactum, inquit rectè *Covarr.* 889

6. Ut pro te in alio negotio fidejubeat, *Mol. Lugo, Pirh.* n. 30., fidejussio enim est pretio æstimabilis; uti habet communis cum *Soto, Mol. Med.* aliisque apud *Moy.* t. 1. t. 6. d. 4. q. 6. n. 8., quia obligare se ad solvendum est onus pretio æstimabile, non minùs, quàm se obligare ad mutuandum, quod verum esse dicunt *Mol. Tamb. Lugo* d. 25. n. 61, quamvis absit omne periculum, 890

lum, de quo dicitur n. 1106. Imò *Lugo* n. 62. & *Tambur* n. 4. putant, si Titius à te petat mutuum, & tu des mutuum Cajo, petasque ut Cajus mutuet Titio, tu autem te Cajo statuas fidejussorem pro Titio, te posse ideo aliquid accipere à Titio, quia pro illo subis onus, ad quod non tenebaris ex vi mutui Cajo dati, sed hic est saltem periculum usuræ palliatæ, uti per se patet.

891 7. Ut sortem restituat alio loco, uti docet *Th. opusc.* 73. c. 8., Putat quidem *Tambur.* l. 9. t. 1. c. 4. §. 4. n. 5., si Cajus existens Monasterii indigeat hodie frumento, tu autem etiam ibi existens habeas Coloniae frumentum, te posse illud mutuare Cajo, cum pacto, ut tibi simile restituat Hildesii, quia videtur tantumdem esse, ac si tu frumentum transportares Colonia in commodum Caji, & Cajus vicissim transportaret Hildesium in commodum tuum, ubi videtur esse æqualitas, sicuti si debeam tibi ducentos solvendos intra duos annos, & paciscar hoc anno tibi solvere 100., cum pacto, ut pro aliis 100. expectes in tertium annum, pactum est justum, quia est æqualis commutatio, sed *Spor.* à n. 90., quamvis admittat hoc ultimum cum pluribus apud *Dian.* p. 1. t. 8. Resol. 63. contra *Bonac.*, quia re ipsa utrimque est verum gravamen, quod æquale videtur, tamen merito dubitat de priori, quia tuum gravamen est imaginarium, Caji autem gravamen est verum & reale, distinctum à mutuo, ergo ad illud obligare Cajum est usura. Quòd si utrimque imponeretur verum & æquale gravamen, *Mol. Less.* alique cum *Laym.* n. 3. notant non fore usuram, v. g. obligo me ad mutuandum tibi pecunias, si te obliges ad mutuandum

dum mihi vicissim frumentum, aut etiam ad e-
mendum à me merces, hæc enim reciproca obli-
gatio non imponitur ratione mutuationis, sed
propter obligationem mutuandi, quæ est pretio
æstimabilis, secundum dicenda n. 905.

8. Ut tibi remittat injuriam, nam remittere 892
jus, quod quis habet in alterum ob læsum injustè
jus suum, utique est onus novum, & inter homi-
nes æstimabile pretio, *Mol. Less. Lug. Pirh. n. 29.*,
Rectè tamen notat *Spor. n. 85.* te posse mutuare
sub pacto, ut remittat vindictam injustam vel o-
diū, petis enim, quod antecederet tibi debetur.

9. Ut lauderis, commenderis vel honoreris 893
ab illo, *Spor. n. 84. Nec refert*, quòd laus, com-
mendatio & honor non videantur pretio æsti-
mabilia, nam obligatio illa præstandi est pretio
æstimabilis, ac sæpe emitur ab hominibus, hinc
quamvis *S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2.* O dicat, pro mu-
tuo licere exigere benevolentiam, amorem &
alia ejusmodi, tamen *Valent.* cum aliis docet esse
usuram ratione mutui illa exigere tanquam de-
bita ex justitia, non enim potest vi mutui sic de-
beri amor, sed ad summum ex convenientia vel
gratitudine.

Q. 145. An sit usura, si mutuem sub pacto, ut 894
mutuatarius exequatur aliquid aliunde debitum ex ju-
stitia. R. Non esse, quia non imponitur onus in-
debitum. Si autem detur, ut exequatur aliquid
debitum ex præcepto Charitatis tantum, *Nav. &*
Salas dicunt esse usuram, quia superadditur no-
va obligatio justitiæ; *Mol. Castrop. & Spor.* negant,
quia nihil petitur indebitum, & obligatio justi-
tiæ, quæ superadditur, moraliter non æstimatur,
imò maximè cedit in utilitatē mutuatarii, quem

obligat, ut contra charitatem non peccet; & hanc utramque sententiam vocat probabilem *Tamb.* l. 8. t. 3. c. 8. §. 2. n. 9. Quòd si tantùm deberetur ex gratitudine, rectiùs dicunt *S. Th. Mol. Less. Laym.* & alii fore usuram, quia gratitudo non obligat ad aliquid determinatum, sed potest expleri variis modis, v. g. orando pro benefactore.

895 Q. 146. *An sit usura, si quis mutuet sub pacto, ut alter statim in præsenti aliquid vicissim præster.* R. Si petatur velut conditio aut motivum mutuandi, *Adrianus, Ang. Maj. Mol. Less. Laym.* l. 3. t. 4. c. 16. n. 3. *Lugo d.* 25. n. 52. *Dian. p.* 1. t. 8. R. 60. negant esse usuram, quia posset nolle; ergo justè requirit motivum volendi. Addunt melicite mutuare sub pacto, ut quamprimum non ampliùs veneris ad meum molendinum, statim reddas mutuuum, non obligando ex justitia ad accedendum meum molendinum, sed relinquendo liberum, ita tamen, ut si non accedat, non sit accepturus mutuuum, vel mutuuum sit statim repetendum, est enim liberum statuere terminum mutuo, ita *Salas, Laym. Lugo* n. 53., sed rectè monent *Mol. Spor.* n. 36. & 82. hæc cavenda esse ob manifestum periculum usuræ palliatæ vel mentalis, nam alioqui similiter possem petere, ut in præsenti mihi dares 5. veluti motivum mutuandi 100.; nihilominus ob rationem datam, putant iidem AA cum *Pirh.* l. 5. tit. 19. n. 26. non esse usuram mutuare sub pacto, ut alter vicissim aliquid aliud in præsenti mutuet, nam mutuare in præsenti non est pretio æstimabile, ergo non petitur ut pretium, sed ut mera conditio, & merito illi negatur gratia mutui, qui in præsenti non vult dare mutuuum: hinc etiam *S. Th.* 2. 2. q. 78.

q. 78. a. 2. ad 4. ait, licet simul mutuanti unum aliquid aliud mutuuum recipere, non autem licet eum obligare ad mutuuum imposterum faciendum.

Q. 147. An sit usura, si Cajus det Titio 100: mutu- 896
tuos, cum pacto, ut si Cajus vixerit post 10: annos, Titius reddat 300:, si autem non vixerit, nihil reddat. R. Videtur affirmare S. Th. Opusc. 73. c. 6. his verbis: Si quis alicui aliquam pecuniam dederit mutuò v. g. 100: libras ad 10 annos, ita quòd si infra hoc tempus mortuus fuerit alter ipsorum, liberatus sit à debito & à mutuo, qui ipsum acceperit, si verò supervixerint ambo, dabit post 10 annos, qui mutuuum accepit, 250 libras ei, qui mutuuum dederat, non excusatur propter dubium & periculum ab usura. Econtrà Dian. cum aliis, quos citat p. 7. t. 9. R. 71. Tambur. §. 5. n. 6. Spor. t. 6. c. 4. n. 42. dicunt in eo nihil usurarium aut illicitum intervenire, eò quòd non sit contractus mutui sed ludi vel sponsionis, & licitum sit deponere parvam summam contra magnam brevi etiam perdendam aut lucrandam, quando utrimque est proportionatum periculum & conditio, uti hìc videtur esse. Similiter si Cajus accipiat à Titio 100: eo pacto, ut teneatur reddere 200:, si post duos annos redeat in patriam, alioquin ad nihil teneatur, Az. Fill. Scaccia, Dian. R. 72. dicunt hunc contractum esse licitum: Idem dicunt cum Dian. R. 73., si Titius det Cajo 100: eo pacto, ut si Titius vixerit post annum, reddat 200:, si autem sit mortuus, nihil reddat ipse aut hæredes: Item illum, ut si Titius vixerit, reddat 110:, si non vixerit, reddat hæredibus illius 85:, & in his duobus ultimis consentit Bonac. de Rest. d. 2. q. 3. p. 1. n. 18. ob eandem rationem, quòd non sit contractus mutui sed sponsionis: notant

Mm 5 tamen

tamen omnes, in primis fieri non debere ad palliandam usuram, aut ex intentione lucri ex mutuo; deinde debere fieri secundum parem vel proportionatam utrimque conditionem, nam si Titius daret 100: Cajo, eo pacto, ut post annum, si Titius vivat, Cajo restituat 110:; si verò Titius obierit, ut tunc restituat 90: hic contractus non justificatur eventu fortuito, nam dispar est conditio, quia longè probabilius est eum supervicturum. Putat tamen *Less.* in *Auct. V. Mutuum.* cas. 2. talem contractum justificari posse duobus aliis titulis, in primis si intendant tres contractus, de quibus dictum est n. 876., addito contractu sortium; deinde si intendant emere & vendere censum personalem utrimque redimibilem, & simul adjungant contractum sortium: Sed hæc omnia usuræ palliatæ vel saltem mentali valde obnoxia sunt, cum semper interveniat virtuale mutuum.

897 Q. 148. *Quomodo pœna imponi possit mutuatario.* R. Licitè fit pactum de pœna à mutuatario solvenda, si præfixo tempore non reddiderit mutuum, dummodo adsint hæc conditiones, 1. Pœna non debet apponi pro pallianda usura, nec tanquam pretium dilationis, uti dictum est n. 872., sed quia re ipsa periculum est, ne nimum differatur vel omittatur restitutio, & ut mutuataris per pœnam deterreatur à violanda fide & à dilapidanda sorte. 2. Dilatio vel omissio restitutionis debet esse mutuataris culpabilis, qualis est, si dilapidando sortem aut bona sua prævidit se non fore potentem restituere. 3. Pœna debet esse moderata & proportionata culpæ, alioquin mutuataris iniquè cogitur in eam consentire.

Quòd

Quòd si partem restituerit, pœna debet responderi soli parti non restituta, *Mol. d. 317. n. 9. & alii. 4.* Mora debet esse notabilis, secundum qualitatem negotii vel morem Patriæ: Debet autem solvi ante sententiam Judicis, uti tenent multi contra *Tambur. §. 3. n. 10. & alios multos, quos c. 7. §. 7. n. 28. citat.* Ratio est, quia debetur ex vi pacti inter partes initi; non est tamen opus solvere ante expressam vel tacitam petitionem mutantis, nisi esset imposita ratione lucri cessantis vel damni emergentis; & possumus hinc loqui eo modo, quo n. 606. locuti sumus de pœna conventionali, quæ contractibus apponitur: ita quoad omnia *Pirh. n. 52. Spor. n. 57.* aliique communiter. Vide *Gasp. Roder. de ann. redit. l. 3. q. 5. à n. 1.*, nam multi dicunt pœnam exigi non posse, nisi quatenus interest. Vide etiam, quæ postea habet q. 8.

Q. 149. Quando nam committatur usura circa varios contractus. R. Colligetur ex seqq.

§. 1. Si Cajus deponat pecuniam apud Titium, datâ ei facultate utendi & de ea ad libitum disponendi, cum pacto, ut Titius pro usu de 100: solvat annuè 10:, est usura palliata, videtur enim reipsa esse mutuum, uti habetur *L. Certi §. ult. & LL. seqq. ff. De rebus creditis*, quia cum detur jus de ea disponendi, reipsa transfertur dominium, *Laym. n. 5. Spor. n. 96.* aliique: hinc *Nav.* apud *Laym.* ait, omnis depositio rei consistentis in numero, pondere vel mensura, concessâ facultate utendi, & adjecto pacto aliquid propterea solvendi deponenti, injusta est. Idem est, si constitutam te procuratorum meorum reddituum, datâ facultate utendi meis pecuniis, sed cum pacto, ut ideo mihi aliquid solvas.

§. 2.

- 899 §. 2. Si Cajus Titio petenti 100: mutuos dicat, non mutuo tibi, sed à te emo tuas sex vaccas pro 100:, quos trado, easque vaccas tibi iterum eloco pro annua pensione 12: florenorum, excusatur communiter ab usura, si id sincerè fiat, & serventur reliquæ conditiones locationis, inter quas erit, ut periculum vaccarum spectet ad Cajum tanquam emptorem & dominum eas elocantem; est tamen hic periculum usuræ, saltem mentalis, *Spor. n. 99.*
- 900 §. 3. Si Cajus Titio petenti mutuum dicat, non mutuo, sed hac pecuniâ conduco operas tuas ad futuram messem, & anticipato solvo tibi hanc mercedem, excusant *Mol. Laym. Spor. supra & alii.*
- 901 §. 4. Contractus antichrifeos, vulgò, *Einpfindtschafft*, est contractus pignoris vel hypothecæ adjectus mutuo, quo convenitur, ut mutuans tamdiu percipiat fructus rei oppignoratæ vel hypothecatæ, donec fors refundatur: an autem id licitè fiat dicemus n. 1115. potestque videri *Pirh. à n. 85.*, Quandonam autem interveniat usura circa emptiones, venditiones, census, cambia, dicetur, quando de illis contractibus.
- 902 Q. 150. *An contractus Mohatra sit usurarius* R. §. 1.
Contractus *Mohatra* tum est, quando quis vendit rem magno pretio, cum pacto, ut emens ipsi statim revendat pretio minore, v. g. pretium pallii intra justitiæ fines potest esse summum, infimum, medium, nempe 22: daleri ad summum, ad minimum 20:, & consequenter etiam 21., Itaque si Cajus vendat Titio pallium pro 22:, cum pacto, ut Titius statim revendat Cajo pro 20: vel 21., hic contractus Hispanicè dicitur *Mohatra*; Italicè, *Stocco.* §. 2.

§. 2. Innoc. XI. damnavit hanc 40: prop., 903
Contractus Moharra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, cum contractu revenditionis præviè inito cum intentione lucri. Ex hac damnatione certum est contractum illum esse illicitum: Est autem etiam sæpe usurarius, v. g. Cajus non vult gratis dare hoc mutuum, & tamen etiam videri non vult usurarius, hinc dicit Titio, dabo tibi 20: Imperialibus, si pallium istud à me emeris pro 22: Imperialibus, quod non est injustum pretium, neque illos petam statim solvi, sed ad integrum annum tibi credam, dummodo mihi statim revendideris illud pallium pro 20: Imperialibus, quos tibi statim numerabo; hæc est palliata usura, nam Cajus mutuans, ex 20: Imperialibus jam datis, intra annum lucrabitur duos, quia Titius tenebitur post annum solvere Cajo 22. ob pallium primo contractu tanti emptum ad creditum, quæ venditio ad creditum erat hinc virtuale mutuum.

§. 3. Si Cajus non vellet mutuare Titio, sed 904
 illi bonâ fide ad creditum offerret pallium illud 22: Imperialibus, ut illud revenderet, cui placeret, pro numerata pecunia, si tum Titius revenderet Cajo minore pretio, non esset usura, si Cajus sic redimeret, quia nihil exigeretur vi primæ venditionis, sed Titius liberè & sine pacto antecedente illud revenderet Cajo, qui habet jus emendi, non aliter atque alii, ita *Nap. Az. Mol. Less. Bonac. Moy: t. 1. t. 6. d. 4. q. 6. n. 26. Carden. in 2. crisi d. 24. Spor. t. 6. c. 4. n. 100. aliique gravissimi AA. apud Mendo in stat. d. 6. n. 36. Addunt aliqui apud Mend. n. 37. posse easdem res emi pretio, quo emerentur ultro oblatæ & pro*
 tertia

tertia parte vilescens, imò etiam pretio, quo emerentur sub hasta seu auctione, ubi etiam ad dimidium possunt vilescere, sed debet abesse omne pactum etiam implicitum, uti rectè *Mend.* n. 41.; & bene moxent *Bonæsp.* & *Stroph.* t. 4. d. 8. n. 109. cavendum esse à scandalo & usura saltem mentali. Quomodo autem aliquando uni contractui adjici possit pactum retrovendendi, dicitur n. 992.

905 Q. 151. *An sit licitum aliquid accipere pro obligatione mutuandi in futurum, quodcumque aliter exiget mutuum.* R. Negat *Moya* supra §. 2. 1. quia mutuare statim non est secundum se pretio æstimabile, uti certum est, ergo nec se obligare ad postea mutuandum, nam plus est statim mutuare, quàm se obligare ad mutuandum postea, cum mutuare det jus in re, obligatio autem mutuandi det tantum jus ad rem. 2. Dato, quòd talis obligatio esset pretio æstimabilis, adhuc non est licitum pro ea aliquid accipere, quia ex parte mutuantis & mutuatarii onera sunt paria, nam fors respondet sorti, obligatio autem mutuantis, ut det sortè, obligationi mutuatarii, ut eam reddat, etiam si casu pereat, ergo si mutuans plus petat, est inæqualitas. Econtrà licitum esse affirmant *Caj. Bann. Covarr. Mol. Laym.* l. 3. t. 4. c. 16. n. 3. aliique plurimi, & ferè omnes fatente *Moyà* n. 1.; eandem sententiam tenent *Less. Pirrh.* n. 25 & 26., item *Tambur.* c. 8. §. 5. n. 3. dicens esse omnium. Rationem dant, quia obligatio dandi mutuum non est ipsa actio aut continuatio mutui, sed alia antecedens valde onerosa, & talis obligatio pecunià æstimari posset, inquit *S. Th.* 2. 2. q. 78. a. 2. ad 4.; rectè tamen notat *Spor.* n. 39., si fieret

fieret statim ante contractum mutui, talem contractum fore parum æstimabilem, & præsumi factum ad palliandam usuram.

Q. 152. *An sit usura, si mutuem Cajo debitum, quod ipsi erit facilis solutionis, mihi autem esset difficilis, v. g. Rex debet mihi 1000: , quos difficulter recipiam, Cajo autem habet facilem modum accipiendi à Rege, an possim Cajo mutuare illos 1000: , cum pacto, ut postea etiam 1000: mihi restituat.* R. Possè dicunt *Mol. t. 2. d. 361. n. 10. Less. l. 2. c. 21. n. 76. Lugo in resp. mor. l. 6. d. 8.*, quia tanti valoris in se erat illud debitum. *Nec obstat, quòd tale debitum acerbum, id est, difficile minoris æstimetur, etiam sæpe infra dimidium, ideoq; tu licitè potueris à me emere minori pretio, uti fatentur omnes cum Less. n. 74. nam non ideo tenebar ego minoris vendere, & poteram similiter ego pro eo acceptare æquale pretium, uti etiam fatentur communiter AA: cum Lugo & Less. n. 77.*

Q. 153. *Si nullus adsit titulus aliquid accipiendi supra sortem, an sit usura mutuare cum spe aliquid accipiendi.* R. *Affirmant Gabr. Silv. Med. Adr. Covarr.*, quia *Luc. 6. dicitur, date mutuum nihil inde sperantes, quod non est puri consilii, secundum dicta n. 849.*, Deinde *cap. Consuluit, de usuris additur, licet omni conventionione cessante hujusmodi homines pro intentione lucri, quam habent, judicandos esse malè agere, & cogendos, ut restituant, sed probabilius negant S. Th. P. Nav. Sot. Mol. Less. Laym. supra n. 4.*, est enim licitum ante mutuum accipere aliquid gratis donatum, ergo etiam post mutuum, uti rectè argumentatur *S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2. in O.*, id autem licitè spero, quod
licitè

licite possum acceptare, ergo. Scriptura & cit. cap. tantum damnant intentionem accipiendi aliquid supra sortem, tanquam ex justitia debitum ratione mutui, sic enim esset usura mentalis, foretque etiam obligatio restituendi, (nisi consideratis circumstantiis præsumi posset mutuatarium gratis dedisse, & non tanquam ex justitia debitum:), tum enim non voluisset dare liberaliter, & volens dare tanquam ex justitia debitum errasset in motivo ac substantia, consequenter donatio esset nulla.

908 Q. 154. An sit usura, si mutuans moneat mutuatarium de gratuita remuneratione. R. Affirmant Ric. Sot. Angles & alii, quia cum rubore necessitet ad remunerandum, est tantumdem ac coactio ad pactum implicitum. Contradicunt Caj. Mol. Bonac. Salon. & alii cum Dian. p. 1. t. 8. R. 62. Log. d. 25. n. 30. Sporer n. 33., quia re ipsa non intercedit verum pactum, nec coactio, sed tantum petitur compensatio antidotalis, ad quam quis beneficium accipiens ex jure naturæ tenetur, videtur enim æquum & justum, inquit S. Th. Opus. 73. de usuris. c. 4. ut beneficio exhibito reddatur ali- quod emolumentum, quamvis secundum rei veritatem non debeat talis beneficio aliquid ex justitia, nisi tantum ex gratia, quod est benevolentia & gratiarum actio. Dicit quidem Tambur. §. 2. n. 7., si sit nimis importunus in admonendo, esse usuram, quia mutuatarium cogitur dare, ut redimat vexam, Steph. autem t. 4. d. 9. n. 99. dicit spectandam esse mentem mutuantis, nam si intenderit non aliter mutuare, videtur intendisse causare obligationem in mutuatarium, quam postea urget, ergo erit usura saltem mentalis; quod magis tenet, si ali- quid

quid determinatum exigat, v. g. pecuniam, nam obligationi antidotali satisfieri potest per quidvis. Quòd si antequam det mutuum, sic excitet mutuatarium ad gratitudinem, rectè notat *Pollenter* super prop: ab *Innoc. XI* damnatas n. 1269. frequenter fore pactum tacitum, nam mutuatarius intelliget se postea obligandum, non ex mera liberali gratitudine, sed tacita quadam conventionione.

Q. 155. An sit usura, si per legatum sint tibi relictæ 909
1000: daleri, & interim dum non solvuntur, accipias aliquid pro interesse, postea autem totam summam. *R.* Putant aliqui esse usuram, alii negant cum *Castrop.* d. 6. p. 2., sed respiciendum est ad præsumptam saltem voluntatem testatoris, ab ea enim pendet, ut dicatur, an habeas vel non habeas jus ad tale interesse, si enim voluit, ut statim fruereris, habes jus; si autem voluit solvi pro commoditate hæredis, non habes jus. Quid autem dicendum sit circa dotem uxori promissam sed non solutam, dicitur n. 1115.

Q. 156. Quid dicendum sit, quando valor rei mutuatae postea crescit vel decrescit. R. Seqq: §. 1. Quando pecunia mutuata fuerat, v. g. 100: ducati in auro, & postea valor auri crescit, si mutuata fuit in ratione monetæ, id est, secundum valorem extrinsecum, prout ducatus in commercio humano valet, nunc v. g. duos & medium imperialem, satis est reddere in alia specie, quantum aurum tum valebat, quia per accidens se habebat species auri, sed mutuabatur tam multum monetæ: si verò mutuata fuit in ratione mercis, id est, secundum valorem intrinsecum, quia aurum illud erat tantæ perfectionis & ponderis,
Tom. III. Na debe-

deberet mutuarius reddere tantundem mer-
 cis, atque adeò secundùm valorem nunc intrin-
 secum auri. In dubio autem standum est pro mu-
 tuatario, quòd nempe datum fit in ratione mo-
 netæ, quia cùm mutuum essentialiter fit benefi-
 cium mutuantis erga mutuatarium, explicandum
 est in favorem mutuatarii, ita *Palav. l. 4. n. 65.*

911 §. 2. Licitum est dare mutuum, v. g. in trienti-
 bus, quos mutuans prævidet deponendos,
 quamvis mutuarius postea debeat reddere in
 alia moneta ejusdem valoris, quem habent tri-
 entes tempore mutuacionis, uti probat *S. Th. o-
 pusc. 73. c. 14.*, quia mutuans dedit pro usu eo
 tempore, quo ita valebant trientes, & sic exponi
 poterant à mutuatario.

912 §. 3. Si in contractu nullum statuatur tempus,
 quo res reddatur, mutuans non est injustus, si
 non repetat, nisi quando res pluris venditur, quia
 sibi imputare debet mutuarius, quòd non red-
 dat tempore commodiore, *Tambur. l. 8. t. 3. c. 8.*
 §. 1. n. 5. *Spor. t. 6. c. 4. n. 15.* Hinc docet etiam
S. Th. supra, si dem hodie mutuo mensuram o-
 lei, recipiendam, quando pluris valebit, si para-
 tus sim recipere omni tempore, aut si illo alio
 tempore deberem mihi emere tali cariiori præ-
 tio, nullum esse vitium, quia non peto nisi æqua-
 le, aut tantùm me servo indemnem; si tamen
 nollem recipere tempore vilioris pretii, essem
 injustus, quia mutuarius potest reddere, quan-
 do vult.

913 §. 4. Si fuerit pactum de tempore reddendi, &
 initio æqualiter incertum fuerit, an tempore illo
 valor esset futurus major vel minor, non est usu-
 ra pacisci, ut eadem res reddatur, v. g. eadem
 quan-

quantitas mercium, idem numerus pecuniæ, item ut novum vinum reddatur pro antiquo. cuius nescitur pretium nunc esse minus, quam futurum sit postea, quamvis hoc sit futurum mutuanti utilius, quia poterit v. g. melius conservare novum, ita *Nav. Mol. Rebell. Less.* & alii cum *Castrop. p. 13. Pirh. l. 5. tit. 19. n. 54. & 56. Spor. n. 18. & 22.* Ratio est, quia non repetis nisi sortem, & licitum est tibi ex mutuo commodum quærere, quantum absque injuria mutuatarii comparare potes.

§. 5. Si sit probabilius vel ferè certum, quòd ⁹¹⁴ postea res pluris sit valitura, adhuc non est usura, si mutuans erat rem suam servaturus usque ad illud tempus, subtrahi tamen debet æstimatio laboris, periculi & sumptuum in re usque ad illud tempus conservanda, uti iidem docent, & ratio est, quia mutuans non tenetur ratione mutuatarii pati istud damnum: consequenter docet *Less. l. 2. c. 22. n. 49.*, si pecunias alioquin afferendas des ad censum redimibilem, addi posse pactum, ut redemptio fiat in eadem specie, etiamsi certum esset valorem esse augendum; contradicunt tamen *Laym: l. 3. t. 4. c. 16. n. 15. Spor. n. 20.*, quia hoc est onus novum, nec excusat ratio lucri cessantis, nam nihilominus lucraris 5: in 100.; itaque vel hos vel illud lucrum remitte.

§. 6. Si mutuans contrahat, ut mutuatarius ⁹¹⁵ non reddat mutuum ante tempus, quo probabiliter pluris valebit, est usura, uti cum communè *Lugo in resp. mor. l. 6. d. 23. n. 1. & de Just. d. 25. n. 118. & 125.*, Ratio est, quia non posse se, nisi tum, liberare à debito, est novum & grave onus mutuo extrinsecum.

916 §. 7. *Salas, Castrop.* suprà aliique apud *Steph. n.* 116. rectè dicunt probabile esse, quòd mutuans, si præscivit valorem etiam mercium esse minuendum, possit pacisci, ut ea quantitas mercium reddatur, quæ valore par sit mercibus mutuatis, quia nil petit supra sortem, hinc potest pacisci, ut reddantur plures mensuræ tritici postea minus valituri, sicuti enim posset vendere pretio nunc currente, sic potest mutuare secundùm valorem nunc præsentem, ita *Less. Lug. Pirh. n.* 55. In eo tamen casu, si valor cresceret, deberet consequenter pauciores mensuras recipere.

917 §. 8. Si nihil sit conventum, an reddenda sit eadem mensura vel valor attendendus, neque initio prævidebatur mutatio valoris, præsumitur fuisse mens contrahentium, ut reddatur juxta eandem mensuram rei secundùm eandem speciem, unde si non reddatur tempore debito, æstimari debet ejus valor, non secundùm tempus, quo datum est, sed quo reddi debuit mutuum, ita *Lugo, Pirh. n.* 58.; si autem initio prævidebatur mutatio valoris, præsumi debet voluisse eos, ut redderetur secundùm valorem & non mensuram. Excipe, nisi prævidebatur imminutio valoris, tum enim mutuans hoc ipso, quòd non moneret, censeretur remisisse & voluisse facere beneficium, ac mutuare secundùm naturam puri mutui juxta eandem mensuram, uti tenentur eadem AA., quod non tenet, si prævidebatur augmentum valoris, nam non debet præsumi delictum, quo mutuans de hoc non contrahens voluisset injustè obligare ad illum excessum.

918 Q. 157. An sit usura cedere alteri contractum usurarium. *B. Less. in auct. V. Societas officiorum.* sic habet:

bet: Qui acceptâ pecuniâ ab usurario gravatur usurâ, potest statim cedere contractu in alium id petentem, numeratâ illi sorte acceptâ & translato in illum onere solvendi usuram. Econtrâ alii communiter sic limitant, ut tum tantum licitum sit rem sub usuris acceptam cedere alteri sub onere eodem usurarum, quando hoc secundum mutuum verè esset causa damni emergentis vel lucri cessantis mutuatario, si autem non sit causa, non poteris contractum illum transferre in alterum, ideo præcisè, ut te reddas indemnem, alioquin si emisses aliquid supra justum pretium, etiam posses illud eodem pretio revendere alteri, ut te redderes indemnem, ita *Castrop. d. 4. p. 12. n. 2. Tambur. §. 3. n. 6. Pirh. n. 35. Spor. n. 51. Si dicas cum Ang. Sa, Mol. Less. l. 2. de Just. c. 20. n. 78.* te non mutuare sub usuris, sed tantum in alterum consentientem transferre obligationem, quam habes, reddendi mutuum sub usuris, *Contra est*, nam revera tu mutuas, accepisti enim pecuniam, uti suppono, & tu es illius dominus per contractum mutui antecedenter re completum, ergo transferens in alterum re ipsa mutuas.

Q. 158. An usurarius acquirat dominium usuræ. 919

R. Si mutuatarius non habeat voluntatem transferendi dominium, quia scit se non obligari, non acquirit. Si autem voluntatem habeat, *Az. Mol. Covarr. Silv. Less. Zoës. Tambur. Spor. t. 6. c. 4. n. 117.* Aliique plurimi cum *Laym. l. 3. t. 4. c. 16. n. 7.* adhuc dicunt non acquirere, 1. quia non adest ullus justus titulus transferendi, imò cum talis contractus sit metu gravi & injusto extortus, videtur etiam jure naturæ esse irritus, cum justitia non possit nasci ex injuria; & huc facit,

Nn 3

quod

quod dicit *S. Th.* opusc. 73. c. 4., quidquid transfertur ab uno in alium per violentiam, non datur sed aufertur. 2. Quia mutuatarius non aliter voluit transferre, quàm teneretur, sed reipsa non tenebatur, ergo nec transtulit. 3. Si transtulisset dominium, mutuans non teneretur restituere fructus rei frugiferæ sibi pro usura traditæ, ad quod tamen tenetur. Econtrà *Nav.* & alii cum *Lugo d.* 25. n. 206. dicunt acquirere dominium, quia mutuatarius habet absolutam & efficacem voluntatem illud transferendi, quæ licet sit secundum quid involuntaria, est tamen simpliciter voluntaria. uti si quis donet ex metu, qui secundum dicta n. 636. & 638. non irritat contractum. Dominium tamen illud est revocabile & inefficax. quia ob injuriam illatam tenetur restituere; & ita etiam sentiunt *Spor.* & *Pirh.* n. 20. Denique *S. Th.* c. 5. videtur distinguere, nam docet dominium usuræ transferri, quantum est ex vilegis humanæ permittentis usuras, attamen ex vilegis divinæ dicit non transferri, sed debere mutuatario restitui rem, & quidem eandem, quam supra sortem dedit, & hoc est quod prima sententia vult; secunda tamen sententia videtur probabilior, quam etiam videtur admittere *S. Th.* c. 19. dicens, aliter judicandum est de furto & rapina, & aliter de usura, quia in usura aliquantulum transfertur dominium jure fori, licet non jure poli, sed nullo modo in aliis, unde equus furto ablati, in cuiuscunque manum transierit, semper est restituendus, etiam in jure vero, secundum verò non sic, si est equus per usuram acceptus, quare aliter judicandum est in usura, & dicendum, quòd sufficit, si fiat restitutio pretii.

920 Q. 159. An usurarius acquirat dominium eorum, que

quæ ex re per usuram accepta postea lucratur. *R.* Si res usuraria sit ex natura sua sterilis, uti pecunia, instrumenta artis &c.; acquirit dominium rerum, quas re tali lucratur, sunt enim fructus industriæ, uti communiter omnes cum *S. Th. Silv. Covarr. Az. Mol. Less. Pirh. l. 5. tit. 19. n. 21. Necresfert*, quòd emptor accipiens pecuniam usurariam videatur esse involuntarius & deceptus, eò quòd tenebitur mutuatario rem illam restituere, nam si usurarius acquisivit dominium, uti probabilius fit, satis erit ab usurario restitui æquivalens: deinde hic error non est circa substantiam rei, sed ad summum dabit jus rescindendi, uti rectè *Less. l. 2. c. 20. n. 163.* Si autem res per usuram accepta sit fructifera, fructificat domino suo, ergo cum dixerimus tanquam probabilius usurarium fieri dominum usuræ, etiam fiet dominus fructuum; semper tamen cum obligatione compensandi damna: Denique sive usurarius fiat dominus usuræ sive non, tamen fit dominus pretii pro re usuraria bonâ fide empti dati, quamvis enim res sit usuraria, non tamen pretium, ita *Less. n. 162. Pirh. n. 23.*

Q. 160. Quando nam restitui debeat, quod acceptum est vi mutui. R. §. 1. Quamvis abfuerit omne pactum externum, tamen si mutuatarius dederit ob vim mutui, involuntariè dedit, adeoque mutuans tenetur restituere, sive bonâ sive malâ fide acceperit, *Lugo d. 25. n. 32. Spor. t. 6. c. 4. n. 79.* Si tamen mutuatarius dederit ex gratitudine vel amicitia, & mutuans hoc sciat, potest retinere, quamvis acceperit animo usurario, quia per donationem acquisivit dominium, licet enim peteret ut debitum, tamen voluit acquirere

Nn 4.

omni

omni meliori modo, & saltem postea potest acceptare, quando rescit mutuatarium voluisse dare: si tamen id nesciret, teneretur ratione conscientiae erroneae sive ignorantis restituere, *Spor.* & *Tambur.* l. 8. t. 3. c. 8. §. 2. n. 14.

922 §. 2. Si dubium sit, an mutuatarius dederit ex vi mutui, an ex liberalitate, mutuans, si possit, tenetur interrogare; si non possit rescire, & persistat dubium, si hoc dubium sit utrimque positivum, potest sibi ob probabilem rationem formare conscientiam & retinere; si est negativum, *Caj. Ang. Pirh.* l. 5. tit. 19. n. 138. alique apud *Lugo* supra dicunt praesumi posse esse donatum; signa autem multa talis praesumptionis afferunt *Tambur.* n. 16. Econtrà *Mol. Tambur. Spor.* & alii probabiliter dicunt esse restituendum, quia mutuans tantum incipit possessionem naturalem, qualem etiam habet praedo, mutuatarius autem in tali dubio remanet in possessione civili rei, donec constet de vero titulo translationis domini, ergo melior est conditio mutuatarii, utpotè veri possidentis.

923 §. 3. Si mutuatarius dederit usuram ex timore orto ab intrinseco, v. g. ne diceretur ingratus, ne capitale citò repeteretur, ne mutuans alio tempore negaret mutuum, multi dicunt debere restitui, sed multi aequè probabiliter negant cum *Lugo* n. 35. & *Spor.* n. 81., quia cum dederit ex tali timore, non dedit ut pretium mutui, sed ut motivum habendi benevolentiam mutuantis: si tamen mutuans illum timorem incussisset, teneretur restituere, quia mutuatarius involuntarie dedisset ex metu injustè incusso.

924 §. 4. Si datum est & acceptum ob vim mutui
&

& malâ fidē, potuisset tamen dari & accipi ex alio justo contractu, quem celebrâssent, si scivissent, putat *Verricelli* posse retineri, sed meritò negant *Tambur.* §. 3. n. 23. & *Spor.* n. 106. ; Admittunt tamen cum *Sa, Tann. Dian.* p. 1. t. 8. R. 47. *Pirh.* à n. 135. *Steph.* n. 113. & 117. posse retineri, si processerint bonâ fide; maximè si mutuans intenderit & expresserit se velle contrahere omni meliore modo, uti cum multis aliis dicit *Less.* l. 2. c. 20. dub. 12., aut saltem si mutuans sciverit illum alium modum justè contrahendi, inquit *Lugo* s. 9. & mutuatarius etiam censeatur consensisse, Ratio est, quia contrahentes bonâ fide sic sunt dispositi, ut velint contrahere omni meliori modo, ergo habent implicitam voluntatem celebrandi contractum, qui licitè fieri poterat, ergo virtualiter posuerunt illum contractum, perinde enim est, siue titulus sit in specie cognitus & volitus siue in genere, dummodo saltem virtualiter aut implicite intendatur, & re ipsa existat: aliud est, si mutuatarius censeari non posset consensisse in istum alterum contractum, uti dictum n. 144.

Q. 161. An usurae licitè permittantur vel juven- 925
tur. R. §. 1. Peccant Principes, qui Judæis aut aliis usurariis cooperantur, absque alia justa causa dando licentiam, ut usuras exercent, sub pacto, ut aliquid solvant per modum tributi, nam ut hoc solvere possint, magis exsugunt pauperes, cujus causa sunt, qui sic permittunt usuras. Etiam ipso facto excommunicantur Judices in *Clementina, De usuris*, qui compellunt ad solutionem usurarum, aut impediunt restitutionem solutarum, tenenturque ipsi ad restitutionem de-

ficiente usurario, ita cum communi *Pirh.* supra n. 115. *Spor.* n. 127. Permitti tamen possunt ob justas causas usuræ, nam usuras lex humana concessit, non quasi æstimans eas esse secundum justitiam, sed ne impedirentur utilitates multorum, inquit *S. Th.* 2. 2. q. 78. a. 1. ad 3. In casu autem, quo ita permittuntur, non possunt pœnæ imponi usurariis, potest tamen exigi aliquid pro utilitate cõmuni, quod non facilè quis dixerit esse iniquum, inquit *Less.* in *Auct. V. Usura*, cas. 6., cùm Principes fere ubique illud usucapione præscripserint: videndum tamen, ne per hoc usurarius fiat impotens ad solvendum Creditoribus, quibus magis & priùs obligatur.

926 §. 2. Circa cooperationem ad usuram datur sequentem regulam *Mol. Az. Less. Pirh.* n. 114. omnes eos, qui se tenent ex parte usurarii, & sunt causa efficax, cur usuræ exigantur vel solvantur, peccare, & obligari ad restitutionem, saltem secundo loco, si usurarius non possit aut non velit; illos verò, qui se tenent ex parte mutuatarii, non peccare nec teneri restituere, nisi eo casu & modo, quo ipse mutuatarius aliquando peccat ratione scandali. *Lugo* d. 25. n. 214. videtur meliùs loqui, & dicit, omnes eos, si se teneant ex parte mutuantis siue mutuatarii, peccare contra justitiam & teneri ad restitutionem, qui ita cooperantur, ut circa talem cooperationem mutuatarius sit invitus, hi enim inferunt injuriam damnosam: è contra illos non peccare contra justitiam nec obligari ad restitutionem, circa quorum cooperationem mutuatarius non est invitus, nam non omnium cooperantium actiones semper displicent mutuatario,

rio, qui potius optat aliquando poni, ut sic obtineat mutuum, attamen semper invitus est in hoc, quod mutuans sine titulo petat aliquid supra sortem. Ex data regula multa infert *Lugo*, & etiam videri possunt dicta l. 2. à n. 267. An autem licitum sit locare domum suam usurario, dicitur hic n. 1042.

DUBIUM VIII.

De Emptione & Venditione.

ARTICULUS I.

Quid sit Emptio & Venditio.

Resp. Est contractus, quo pretium pro merce^o solvitur; completurque mercis traditione: Ven^o 927
ditio contrà. Justitia ejus in hoc consistit, ut^o
pretium sit justum, sive exæquet valorem rei, &^o
contrà: Aliàs si absque legitimo titulo secus fiat,^o
committetur injustitia gravis, vel levis, pro^o
gravitate excessûs; qui proinde ad restitutio-^o
nem in conscientia obligabit: etsi in fore exter-^o
no ad restitutionem ferè non cogatur, nisi ul-^o
tra dimidium defraudaverit. v. *Lay. l. 3. t. 4. c. 17. Bon. d. 3. q. 2. p. 1. & 4. Unde resolves.*

I. Quod spectat ad emptorem, is potest e-^o
mere viliùs, quàm res valeat, si ei non sit com-^o
da, vel emat in gratiam venditoris, ac similes^o
sint circumstantiæ, quæ rem faciant vilio-^o
rem. Nec obstat, quòd venditor necessitate ductus^o
vendat viliùs: quia venditio manet voluntaria,^o
inquit *Caj. V. Bon. n. 21. & 23. Potest nihilomi-*

nus